

**О.Л. Єськов,
Р.М. Масалаб,
О.В. Андрієвська**

ДІАГНОСТИКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ

У кризових умовах господарювання в період трансформації вітчизняної економіки надзвичайно важливими для підприємства є розробка й упровадження інструментарію антикризового менеджменту. При цьому антикризове управління можна визначити як управління, у якому поставлено певним чином передбачення небезпеки кризи в діяльності підприємства, аналіз її симптомів, розробка заходів щодо зниження негативних наслідків кризи і використання факторів для наступного розвитку. У системі антикризового менеджменту важливе значення має розробка комплексу заходів щодо можливостей відновлення платоспроможності та механізмів фінансової стабілізації підприємства, яке знаходиться на стадії банкрутства.

Проблемам діагностики кризового стану підприємства, методам антикризового управління та факторного аналізу присвячено ряд праць зарубіжних учених-економістів, насамперед Е. Альтмана, Т. Таффлера, Ж. Франсона, І. Романа, У. Бівера, російських – І. Георгіца, Н. Дмитрієва, Я. Вишнякової, А. Колосової, В. Шемякіної, Е. Короткова, А. Ковальова, Г. Іванова та українських – Л. Лігоненко, О. Стоянової, Л. Ситник, К. Залогіної, А. Дмитренка, А. Штангрета, частково І. Бланка тощо [1; 5; 6].

Метою статті є визначення етапів фінансової стабілізації в сучасних умовах на основі застосування комплексних факторних моделей діагностики кризового стану металургійного підприємства.

На підприємстві фінансовий стан у цілому виступає багатовимірною характеристикою внутріфірмових процесів та результатів діяльності у грошовій формі,

причому банкрутство є показником фінансового стану підприємства, який свідчить не лише про втрату платоспроможності, але й про незадовільні результати роботи всіх організаційних блоків підприємства в цілому [8]. Найдієвішим засобом запобігання банкрутству підприємства є вчасне виявлення ознак фінансової кризи й аналіз можливостей відновлення його платоспроможності. Це дає можливість знайти шляхи оздоровлення фінансового стану за допомогою здійснення окремих заходів або проведення фінансової санації.

Зазвичай розрізняють три види кризи: стратегічна криза (коли на підприємстві зруйновано виробничий потенціал і відсутні довгострокові фактори успіху); криза прибутковості (перманентні збитки вихолощують власний капітал, і це призводить до незадовільної структури балансу); криза ліквідності (підприємство є неплатоспроможним або існує реальна загроза втрати платоспроможності).

Між цими видами кризи існують тісні причинно-наслідкові зв'язки: стратегічна криза спричиняє кризу прибутковості, яка у свою чергу призводить до втрати підприємством ліквідності. Закономірним результатом розвитку симптомів фінансової кризи є непомірна кредиторська заборгованість, неплатоспроможність і банкрутство підприємства [4].

Важливою передумовою застосування антикризових заходів є ідентифікація глибини фінансової кризи. Існують три фази кризи: фаза кризи, яка безпосередньо не загрожує функціонуванню підприємства (за умови переведення його на режим антикризового управління); фаза, яка загрожує подальшому існуванню

© Єськов Олексій Леонтійович – доктор економічних наук, професор.
Донбаська державна машинобудівна академія, Краматорськ.
Масалаб Раїса Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, декан;
Андрієвська Оксана Володимирівна.
Краматорський економіко-гуманітарний інститут.

підприємства і потребує негайного проведення фінансової санації; кризовий стан, що робить неможливим подальше існування підприємства і призводить до його ліквідації.

Для ідентифікації фінансової кризи на підприємстві ВАТ “КМЗ ім. Куйбишева”, її фази та діагностики ймовірності банкрутства можна застосувати модель Е. Альтмана.

П’ятифакторна модель Z-рахунку Альтмана має такий вигляд:

$$Z = 0,012k_1 + 0,014k_2 + 0,033k_3 + 0,006k_4 + 0,999k_5,$$

де k_1, k_2, k_3, k_4, k_5 – коефіцієнти, введені в модель.

У запропонованій моделі перший фактор характеризує платоспроможність підприємства; другий та четвертий – відображають структуру капіталу; третій – рентабельність активів; п’ятий – оборотність коштів. Залежно від фактичного значення Z-рахунку ступінь можливості банкрутства підприємства можна оцінити у шкалі, яку подано в табл. 1.

На базі звітної інформації за 2007-2008 рр. ВАТ “КМЗ ім. Куйбишева” розраховано коефіцієнти Z-рахунку Альтмана (табл. 2).

Таблиця 1. Рівень ризику банкрутства підприємства

Значення показника “Z”	Імовірність банкрутства
До 1,8	Дуже висока
1,81 – 2,70	Висока
2,71 – 2,99	Існує можливість
3,00 і більше	Дуже низька

Таблиця 2. Прогноз імовірності банкрутства ВАТ “КМЗ ім. Куйбишева”

Показники	Умовні значення	2007 р.	2008 р.	Відхилення +/-
Частка оборотних коштів в активах	k_1	0,186	0,241	+0,055
Рентабельність активів, обчислена за нерозподіленим прибутком	k_2	-1,593	-1,884	-0,291
Рентабельність активів, обчислена за прибутком від реалізації продукції	k_3	-0,12	-0,444	-0,324
Коефіцієнт покриття за ринковою вартістю власного капіталу	k_4	0,0045	0,0077	0,0032
Віддача всіх активів	k_5	0,628	0,386	-0,242
Показник імовірності банкрутства	Z	0,603	0,347	-0,256
Оцінка ймовірності банкрутства		Дуже висока	Дуже висока	Зростає

Як свідчать дані табл. 2, баланс товариства має незадовільну структуру. Дана ситуація свідчить про неефективне використання підприємством трудових, майнових, фінансових та інших ресурсів. Негативним є збільшення на кінець періоду коефіцієнтів k_2, k_3 , які вказують на те, що підприємство одержує збитки і від інших видів діяльності. На 1 грн. активів підприємство отримує відповідно 0,628 і 0,386 коп. Зменшення даного коефіцієнта свідчить про погіршення ділової активності підприємства.

Підсумовуючи всі дані, можна дійти висновку, що у 2008 р. ситуація зі стійкістю підприємства погіршилась і дуже висока

ймовірність банкрутства підприємства ще підвищується.

Підприємство, якому загрожує банкрутство, має значну поточну заборгованість. Для зменшення такого ризику необхідно повернути кредиторам борги або ж реструктурувати їх. Способами реструктуризації заборгованості підприємства можуть бути: відступне, звільнення від сплати боргу за надання пакета акцій підприємства, двосторонній взаємозалік заборгованості, багатосторонній взаємозалік заборгованості; придбання дисконтованих вимог до кредитора з наступним взаємозаліком, поступки кредиторів під забезпечення боргу, оплата

боргів банківськими векселями.

Основна роль у системі антикризового управління відводиться широкому використанню механізму фінансової стабілізації. Це пов'язано з тим, що успішне застосування цього механізму на металургійному підприємстві дозволить зняти фінансовий стрес загрози банкрутства, або виходу із кризової ситуації.

Фінансова стабілізація підприємства в умовах кризової ситуації послідовно

здійснюється за такими основними етапами: усунення неплатоспроможності; відновлення фінансової стійкості; зміна фінансової стратегії з метою прискорення економічного зростання. Кожному етапу фінансової стабілізації підприємства відповідають певні механізми, які у практиці фінансового менеджменту поділяють на оперативний, тактичний і стратегічний. Схематично це зображено на рис. 1.

Рис. 1. Етапи, механізм реалізації фінансової стабілізації підприємства

Оперативний механізм фінансової стабілізації – система заходів, яка, з одного боку, передбачає зменшення поточних зовнішніх і внутрішніх фінансових зобов'язань підприємства, а з іншого – збільшення грошових активів, що забезпечують ці зобов'язання. Принцип «відсікання зайвого», що лежить в основі цього механізму, визначає необхідність скорочення розмірів як поточних потреб, що викликають відповідні фінансові зобов'язання, так і окремих ліквідних активів із метою їх термінової конвертації у грошову форму.

Тактичний механізм фінансової стабілізації є системою заходів, що засновані на використанні моделей фінансової рівноваги в довгостроковому періоді. Фінансова рівновага підприємства забезпечується за умов, що обсяг позитивного грошового потоку з усіх видів господарської діяльності (виробничої, інвестиційної, фінансової) у певному періоді, що дорівнює запланованому обсягу

негативного грошового потоку.

Стратегічний механізм фінансової стабілізації є системою заходів, що заснована на використанні моделей фінансової підтримки прискореного економічного зростання підприємства. Ця система заходів визначає необхідність перегляду окремих напрямів фінансової стратегії підприємства.

Для підприємства ВАТ «КМЗ ім. Куйбишева» розглянуто тільки оперативний механізм фінансової стабілізації (рис. 2).

Мета цього етапу фінансової стабілізації вважається досягнутою, якщо усунена поточна неплатоспроможність, тобто значення коефіцієнта абсолютної платоспроможності перевищило одиницю. Це означає, що загроза банкрутства в поточному періоді ліквідована.

Висновки. Одержані дані на основі комплексної діагностики металургійного підприємства, свідчать про те, що для розробки механізму стабілізації фінансового стану доцільно використовувати

6. Чевганова В.Я., Чичкало-Кондрацька І.Б. Методичні підходи до аналізу можливості відновлення платоспроможності підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 3 (45). – С. 30-33.

7. Макаренко І.О. Механізм фінансової стабілізації машинобудівного підприємства в

ринкових умовах // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 1 (55). – С. 31-37.

8. Білошкурський М.В. Деякі особливості діагностики кризового стану підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 3 (45). – С. 85-89.